

Edukacja międzykulturowa

– dokonania, problemy, perspektywy

praca zbiorowa pod
redakcją

Tadeusza Lewowickiego
Ewy Ogrodzkiej-Mazur
Aliny Szczurek-Boruty

Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
Wyższa Szkoła Pedagogiczna Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie
Wydawnictwo Adam Marszałek

wydawnictwo
adam marszałek

Recenzenci:

Prof. zw. dr hab. Zenon Jasiński
Prof. zw. dr hab. Stefan Mieszalski

Projekt logo:

Tadeusz Lewowicki

Redaktor prowadzący:

Judyta Węglowska

Redaktor techniczny:

Ryszard Kurasz

Korekta:

Elżbieta Hoffmann
Martyna Janiak

Projekt okładki:

Jarosław Stoch

© Copyright by Wydawnictwo Adam Marszałek
Toruń 2011

ISBN 978-83-7780-062-1

Publikacja przygotowana przez:
ZAKŁAD PEDAGOGIKI OGÓLNEJ INSTYTUTU NAUK O EDUKACJI
WYDZIAŁU ETNOLOGII I NAUK O EDUKACJI UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO
ORAZ
WYŻSZĄ SZKOŁĘ PEDAGOGICZNĄ ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO
W WARSZAWIE

Wydawnictwo prowadzi sprzedaż wysyłkową tel./fax 56 648 50 70; e-mail: marketing@marszalek.com.pl

Wydawnictwo Adam Marszałek, ul. Lubicka 44, 87-100 Toruń
tel. 56 660 81 60; e-mail: marketing@marszalek.com.pl, www.marszalek.com.pl

Drukarnia nr 2, ul. Warszawska 52, 87-148 Łysomice, tel. 56 678 34 78

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	9
---------------------------	---

WIELOKULTUROWOŚĆ – RODZINA – WYCHOWANIE

Ewa Ogrodzka-Mazur

Rodzina i dziecko w otoczeniu wielokulturowym.

Relacje międzypokoleniowe i ich rola w przekazie wartości	15
---	----

SZKOŁA NA POGRANICZU – DOŚWIADCZENIA I PROPOZYCJE DZIAŁAŃ EDUKACYJNYCH

Gabriela Piechaczek-Ogierman

Szkoła na Pograniczu a wyzwania i zadania

edukacyjne w środowisku wielokulturowym	75
---	----

Anna Gajdzica

Działania nauczycieli w środowisku wielokulturowym

– założenia a praktyka edukacyjna	112
---	-----

SZKOLNICTWO WYŻSZE W KONTEKŚCIE WIELOKULTUROWOŚCI I EDUKACJI MIĘDZYKULTUROWEJ

Alina Szczurek-Boruta

Szkolnictwo wyższe a teoria, modele badań

i praktyka edukacji międzykulturowej	153
--	-----

SPOŁECZNOŚCI LOKALNE I INSTYTUCJE OŚWIATY POZASZKOLNEJ

Barbara Chojnacka-Synaszko, Beata Koziel

Inicjatywy społeczności i instytucji lokalnych na rzecz
edukacji regionalnej oraz wielo- i międzykulturowej 207

KWESTIE WYZNANIOWE

Aniela Różańska

Religijność i kształtowanie tożsamości religijnej
młodzieży w społecznościach wielokulturowych 241

Urszula Klajmon-Lech

Udział Kościołów i grup wyznaniowych
w rozwoju edukacji międzykulturowej 266

JĘZYK – KOMUNIKACJA – EDUKACJA

Aleksandra Gancarz

Język jako narzędzie kształtowania własnej
tożsamości i poznawania Innego 289

Alicja Hruzd

Rola komunikacji i języka
w społecznościach zróżnicowanych kulturowo
– próba analizy wybranych zagadnień 313

POLITYKA OŚWIATOWA

Anna Gajdzica

Polityka oświatowa w środowisku wielokulturowym
– tendencje, dylematy, rozwiązania 351

ŚWIAT – EUROPA – UNIA EUROPEJSKA**Barbara Chojnacka-Synaszko, Beata Koziel**

Światowe i europejskie doświadczenia w zakresie edukacji wielo-
i międzykulturowej i ich znaczenie w kształtowaniu się tożsamości
wielokulturowej młodego człowieka oraz w modyfikacji
społecznych stereotypów i uprzedzeń 399

Barbara Grabowska

Mniejszości narodowe w zmieniającej się
Europie Środkowo-Wschodniej 441

ZAKOŃCZENIE**Tadeusz Lewowicki**

O doświadczeniach edukacji wielokulturowej
oraz perspektywie edukacji i pedagogiki międzykulturowej 479

Wykaz publikacji w serii „Edukacja Międzykulturowa” 504

Nota o autorach 510

CONTENTS

INTRODUCTION	9
---------------------------	----------

MULTICULTURALISM – FAMILY – EDUCATION

Ewa Ogrodzka-Mazur

Family and child in the multicultural surrounding.

Cross-generation relationships and their role in the transfer of values	15
---	----

BORDERLAND SCHOOL – EXPERIENCES AND SUGGESTIONS FOR EDUCATIONAL ACTIONS

Gabriela Piechaczek-Ogierman

Borderland school and educational challenges and tasks

in the multicultural environment	75
--	----

Anna Gajdzica

Teachers' activities in the multicultural environment

– assumptions and educational practice	112
--	-----

HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF MULTI- AND INTERCULTURALISM

Alina Szczurek-Boruta

Higher education versus theory, research models

and practice of intercultural education	153
---	-----

LOCAL COMMUNITIES AND INSTITUTIONS OF NON-SCHOOL EDUCATION

Barbara Chojnacka-Synaszko, Beata Koziel

Initiatives of local communities and institutions
for regional and multi- or intercultural education 207

ISSUES OF RELIGION

Aniela Różańska

Religiousness and shaping the religious identity
of youth in multicultural communities 241

Urszula Klajmon-Lech

Participation of churches and denominations
in developing intercultural education 266

LANGUAGE – COMMUNICATION – EDUCATION

Aleksandra Gancarz

Language as a tool for shaping one's own identity
and for recognizing the Other 289

Alicja Hruzd

Significance of communication and language
in culturally differentiated communities
– an attempt at analyzing selected issues 313

EDUCATIONAL POLICY

Anna Gajdzica

Educational policy in the multicultural environment
– tendencies, dilemmas, solutions 351

THE WORLD – EUROPE – THE EUROPEAN UNION**Barbara Chojnacka-Synaszko, Beata Koziel**

World and European experiences of multi- and intercultural education
and their role in shaping the multicultural identity of a young person
and in modifying social stereotypes and prejudices 399

Barbara Grabowska

National minorities in the changing
East-Central Europe 441

ENDING**Tadeusz Lewowicki**

On the experiences of multicultural education
and the prospects of intercultural education and pedagogy 479

List of works published in the series „Intercultural Education” ... 504

Note about the authors 510